

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 6.augustā Nr. 1-6/20
Uz 08.07.2020 1-04/353/pav

Latvijas Republikas Satversmes tiesa
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par pieaicināto personu lietā Nr.2020-23-01

Tiesībsargs saņēma Satversmes tiesas 2020.gada 8.jūlija vēstuli Nr.1-04/353-pav (reģistrēta 08.07.2020. ar Nr.413), kurai pievienots tiesneša G.Kusiņa 2020.gada 8.jūlija lēmums. Ar minēto lēmumu tiesa atzīst tiesībsargu par pieaicināto personu lietā Nr.2020-23-01 “Par Krimināllikuma 236.panta pirmās daļas (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2013.gada 31.martam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90. un 92.pantam un 2015.gada 29.oktobra likuma “Grozījumi Krimināllikuma” pārejas noteikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 92.pantam”. Tiesa aicina līdz 2020.gada 10.augustam sniegt tiesībsarga viedokli par apstrīdētajām normām un citiem jautājumiem, kuriem varētu būt nozīme lietā, kā arī iesniegt Satversmes tiesai tiesībsarga rīcībā esošos dokumentus par šiem jautājumiem.

[1] Pāvels Volkovs (turpmāk – Pieteicējs) norāda, ka tika notiesāts par noziedzīgu nodarījumu par kuru atbildība bija paredzēta Krimināllikuma (turpmāk – KL) 236.panta pirmajā daļā redakcijā, kura bija spēkā līdz 2013.gada 31.martam. Minētā panta redakcijā bija paredzēta atbildība par tādām pašām darbībām par kurām atbildība bija paredzēta arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk - LAPK) 181.pantā. Līdz ar to Pieteicējs nevarēja paredzēt, kurā likumā paredzēta atbildība par šādām darbībām. Tādējādi KL 236.panta redakcija, kas bija spēkā līdz 2013.gada 31.martam, neesot skaidra un paredzama, t.i., neatbilstot Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 90. un 92.pantam.

Pieteicēja ieskatā ar 2015.gada 29.oktobra grozījumiem KL 236.pantā darbības par kurām viņš tika notiesāts, likumdevējs ir dekriminalizējis. Savukārt minēto grozījumu Pārejas noteikumi paredzēja, ka likuma nosacījumi neattiecas uz personām, kuras izdarījušas noziedzīgu nodarījumu līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai. Tādējādi Pārejas noteikumi pieļaujot, ka Pieteicējs tiek sodīts par darbībām, kuras vairs nav krimināli sodāmas, kas esot pretrunā KL 5.pantā nostiprinātajam

labvēlīgā regulējuma atpakaļejoša spēka principam, un neatbilstot Satversmes 1. un 92.pantam.

[2] Saskaņā ar Tiesu informācijas sistēmas datiem¹ redzams, ka 2012.gada 23.aprīlī tika konstatēts, ka Pieteicējs glabāja sava darba kabineta galda atvilktnē šaujamo ieroci munīciju. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas ieskatā tādējādi tika pieļauta munīcijas nokļūšana nepiederošu personu rokās. Ņemot vērā minēto, 2016.gada 4.oktobrī Pieteicējs tika atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā par kuru atbildība paredzēta KL 236.panta pirmajā daļā. Rīgas apgabaltiesa 2018.gada 13.decembrī un Augstākās tiesas Senāts 2019.gada 21.novembrī spriedumu šajā daļā atstāja negrozītu.

[3] Satversmes 90.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības. Tiesību efektivitātes principa būtiska un nepieciešama sastāvdaļa ir informētība par tiesībām. Personai ir tiesības zināt jebkuras savas subjektīvās tiesības, kas var izrietēt no dažādiem avotiem. Tomēr gramatiski interpretējot, KL 236.pants nepiešķir personai tiesības, bet gan paredz atbildību par ieroču aprites noteikumu pārkāpumiem.

Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likuma² 2.pants noteica valsts institūciju un privātpersonu tiesības un pienākumus attiecībā uz ieroču, munīcijas, speciālo līdzekļu un to sastāvdaļu apriti Latvijā, kā arī nosaka šo priekšmetu klasifikāciju, aizliegumus un ierobežojumus attiecībā uz šiem priekšmetiem, lai garantētu personu un sabiedrības drošību. Atbilstoši minētā likuma 22.panta pirmās daļas nosacījumiem pirms šaujamo ieroci (izņemot medību šaujamieroci) vai lielas enerģijas pneimatiskā ieroča pirmreizējas iegādāšanās persona *nokārto kvalifikācijas pārbaudījumu attiecībā uz ieroču un munīcijas aprites kārtību* un apliecina prasmi rīkoties ar ieroci. Attiecīgi kvalifikācijas pārbaudījuma nokārtošana ļauj uzskatīt, ka privātpersonai ir zināmas tiesības un pienākumi, kas saistīti arī ieroču un munīcijas apriti.

No konstitucionālās sūdzības redzams, ka Pieteicēja rīcībā bija privāta pistole, kuru viņam bija atļauts lietot, pildot dienesta pienākumus Valsts policijā. Saskaņā ar likuma "Par policiju" 14.panta otrās daļas nosacījumiem policijas darbiniekam ir tiesības pastāvīgi glabāt un nēsāt šaujamieroci, kas viņam izsniegti lietošanai dienesta vajadzībām. Policijas darbinieka rīcībā esošo šaujamo ieroci glabāšanas un nēsāšanas noteikumus un kārtību nosaka Latvijas Republikas iekšlietu ministrs.

Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumu Nr.1001 "Ieroču un munīcijas iegādāšanās, reģistrēšanas, uzskaites, glabāšanas, pārvadāšanas, pārsūtīšanas, nēsāšanas, realizēšanas un ieroču kolekciju glabāšanas noteikumu"³ 2.3.nodaļa reglamentēja arī šaujamo ieroci munīcijas glabāšanas nosacījumus. Attiecīgi ikvienai privātpersonai, kurai piešķirta ieroču nēsāšanas/ glabāšanas

¹ Sk. 22.07.2020.

² Spēkā no 01.01.2011. līdz 10.04.2019. <https://likumi.lv/ta/id/221384-ierocu-un-specialo-lidzeklu-aprites-likums>

³ Spēkā no 30.12.2011. līdz 10.04.2019. <https://likumi.lv/ta/id/242034-ierocu-un-municijas-iegadasanas-registresanas-uzskaites-glabasanas-parvadasanas-parsutisanas-nesasanas-realizesanas-un-ierocu-k>

atļauja, vai amatpersonai, kuram ieroča nēsāšanas atļauju piešķir likums, nevarēja nebūt zināmas ieroču un munīcijas aprites noteikumu prasības un atbildība par to pārkāpumiem. Proti, ja personai tiek ierobežota vai liegta iespēja iegūt informāciju par savām tiesībām ieroču un munīcijas aprites jomā, viņa nevarētu kvalificēties un saņemt ieroču nēsāšanas atļauju un privātais šaujamierocis nevarētu tikt lietots dienesta vajadzībām, t.sk., Valsts policijā.

[4] Pieteicējs norāda, ka KL 236.panta redakcija, kas bija spēkā līdz 2013.gada 31.martam, neesot skaidra un paredzama, t.i., liedzot iespēju nošķirt gadījumus, kad atbildība par ieroču aprites noteikumu pārkāpumiem ir paredzēta KL un kad - LAPK. Tādējādi Pieteicējs pēc būtības norāda uz minētās KL 236.panta pirmās daļas redakcijas neatbilstību likuma kvalitātes un paredzamības kritērijiem.

Šaujamieroči un to munīcija ir īpašas kategorijas lietas, kuru aprīte parasti tiek strikti reglamentēta. Ņemot vērā potenciālo kaitējumu, kas var tikt nodarīts pielietojot vai izmantojot minētās lietas, ir objektīvi paredzams, ka par šaujamieroču un munīcijas aprites/glabāšanas nosacījumu pārkāpumiem valsts paredzēs atbildību.

No cilvēktiesību viedokļa raugoties, valstij ir plaša rīcības brīvība sodu politikas jomā. Paredzot atbildību dažādos normatīvajos aktos par pārkāpumiem ieroču aprites jomā, un neparedzot acīmredzami nesamērīgus vai cietsirdīgus sodus par šāda veida darbībām, likumdevējs nepārkāpj minētās rīcības brīvības robežas. Turklāt administratīvā atbildība un kriminālatbildība ir paredzēta arī par citiem pārkāpumiem, piemēram, ceļu satiksmes (LAPK 149.¹⁵p. un KL 262.p. - Transportlīdzekļa vadīšana alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē) un sabiedriskās kārtības (LAPK 167.p. un KL 231.p. - Huligānisms) jomā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 92.panta otrajā teikumā lietotais jēdziens „likums” ietilpst Satversmes 90.pantā ietvertajā jēdzienā „tiesības”. Tādēļ atzīt kriminālatbildību noteicošās normas par likumu Satversmes 92.panta otrā teikuma izpratnē var tikai tad, ja tās atbilst tādiem pašiem tiesību normu kvalitātes kritērijiem, kādi ietverti Satversmes 90.pantā.⁴ Arī Satversmes 90.pantā ietverti tiesību normu kvalitātes kritēriji⁵, atbilstoši kuriem ikvienai tiesību normai jābūt pieejamai, kā arī pietiekami skaidrai un paredzamai. Tiesību norma ir atzīstama par neskaidru tad, ja ar interpretācijas metožu palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu. Attiecīgi KL 236.panta redakcija, kas bija spēkā līdz 2013.gada 31.martam, vērtējama likuma kvalitātes kritērija kontekstā.

KL 236.panta pirmā daļa paredzēja atbildību par šaujamieroča vai šaujamieroča munīcijas *nevērīgu glabāšanu*, nēsāšanu, pārvadāšanu vai pārsūtīšanu vai lielas enerģijas pneimatiskā ieroča, sprāgstvielas vai spridzināšanas ietaises *nevērīgu glabāšanu*, pārvadāšanu vai pārsūtīšanu, pārkāpjot normatīvos aktus, kuri regulē ieroču aprīti, *ja ar šādu nodarījumu citai personai radīta iespēja*

⁴ Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 13.2. p.

⁵ Satversmes tiesas 2011.gada 30.marta sprieduma lietā Nr.2010-60-01 15.2. p.

iegūt šo šaujamieroci, šaujamieroča munīciju, lielas enerģijas pneimatisko ieroci, sprāgstvielu vai spridzināšanas ietaisi. Savukārt LAPK 181.panta pirmajā daļā noteikts administratīvs sods par šaujamieroča, šaujamieroča munīcijas vai šaujamieroča vai munīcijas sastāvdaļas, vai lielas enerģijas pneimatiskā ieroča, vai šāviena trokšņa slāpētāja (klusinātāja) *aprites noteikumu pārkāpšanu, ko izdarījusi persona, kurai ir attiecīga atļauja*. Ņemot vērā to, ka jebkurš ieroču aprites noteikumu pārkāpums var radīt iespēju citai personai iegūt glabāšanā esošo ieroci vai munīciju (piemēram, ieroča glabāšana neizlādētā veidā⁶) nav iemeslu uzskatīt, ka KL 236.pantā un LAPK 181.pantā būtu paredzēta atbildība par identiskām darbībām.

Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) ieskatā⁷, lai cik precīzi nebūtu noformulēta likuma norma, jebkurā tiesību nozarē, tajā skaitā arī krimināltiesībās, šīs normas juridiskā interpretācija ir neatņemams normas satura noskaidrošanas elements. Vienmēr pastāv nepieciešamība noskaidrot divdomīgus jautājumus un pielāgoties mainīgajiem apstākļiem. Progresīvā krimināltiesību attīstība tiesību tālākas veidošanas ceļā ar tiesnešu tiesību palīdzību ir iesakņojusies un svarīga Konvencijas dalībvalstu tiesību tradīciju sastāvdaļa. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 7.pants nevar tikt saprasts kā tāds, kurš nepieļauj pakāpenisku krimināltiesiskās atbildības normu skaidrojumu ar juridisku interpretāciju katrā atsevišķajā gadījumā, ja no tā izrietošā attīstība ir savienojama ar nodarījuma būtību un varēja tikt saprātīgi paredzēta.⁸ *Tiesiskais regulējums nepārtraukti attīstās*, likumdevējam pilnveidojot normatīvo aktu formulējumus, lai tie precīzāk atspoguļotu tā gribu.⁹ Tomēr likumiem ir skaidri jādefinē pārkāpumi un attiecīgie sodi. Šī prasība ir izpildīta, ja indivīds no attiecīgā noteikuma formulējuma var uzzināt un pēc atbilstošu juridisko konsultāciju saņemšanas zināt, par kādām darbībām viņu var saukt pie kriminālatbildības un kādas ir soda sankcijas.¹⁰

Satversmes tiesa ir norādījusi¹¹, ka šaubas par tiesību normas tvērumu attiecībā uz šādām faktiskajām situācijām pašas par sevi nav iemesls tiesību normas atzīšanai par neskaidru vai neparedzamu, ja tā ir pietiekami skaidra vairumā gadījumu. Tiesību norma ir atzīstama par pietiekami skaidru un paredzamu arī tad, ja *persona, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību*, varēja paredzēt, kādas rīcības rezultātā tā var tikt saukta pie kriminālatbildības par attiecīgajā tiesību normā norādītā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu.

⁶ Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumu Nr.1001 “Ieroču un munīcijas iegādāšanās, reģistrēšanas, uzskaites, glabāšanas, pārvadāšanas, pārsūtīšanas, nēsāšanas, realizēšanas un ieroču kolekciju glabāšanas noteikumi” 31.p. - Medību un sporta šaujamieroci un lielas enerģijas pneimatisko ieroci glabā izlādētu (patronu padošanas mehānismā (magazīnā vai cilindrā) un patrontelpā munīcija nav ielādēta). Pašaizsardzības šaujamieroci var glabāt kā medību un sporta ieroci vai ar pielādētu patronu padošanas mehānismu, nodrošinot, ka patrontelpā munīcija nav ielādēta. Medību un sporta garstobra–vītņstobra šaujamieroča munīciju glabā seifā vai metāla skapī (metāla kastē) no ieroča atsevišķā slēdzamā nodalījumā vai atsevišķā seifā, vai metāla skapī (metāla kastē).

⁷ ECT 2010.gada 17.maija spriedums *Kononov v. Latvia* &185

⁸ ECT 2001.gada 22.marta spriedums lietā *Streletz, Kessler and Krenz v. Germany* &50

⁹ Satversmes tiesas 2012.gada 25.janvāra sprieduma lietā Nr.2011-08-01 10.p.

¹⁰ ECT 2008.gada 12.februāra spriedums lietā *Kafkaris v. Cyprus* &140.

¹¹ Satversmes tiesas 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 18.1.p.

No Tiesu informācijas sistēmā pieejamā Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016.gada 4.oktobra sprieduma redzams, ka Pieteicējs bija Valsts policijas kriminālpolicijas grupas vecākais inspektors. Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju *vecākā inspektora amats atbilst Valsts policijas vecākā virsnieka profesijas standartam*.¹² Atbilstoši minētā standarta 5.sadaļas 2.11 un 2.12 punktam profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai vecākajam inspektoram (iekšlietu jomā) *nepieciešamas zināšanas krimināltiesībās un kriminālprocesa tiesībās*.

Saskaņā ar Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 19.¹panta 3.apakšpunktu *vecākie virsnieki* ir amatpersonas, kurām piešķirta majora, pulkvežleitnanta un pulkveža speciālā dienesta pakāpe. Savukārt minētā likuma 15.panta trešās daļas 4.punkts paredz, ka *akadēmiskā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība ir minimālā prasība* majora, pulkvežleitnanta, pulkveža vai ģenerāļa speciālajai dienesta pakāpei atbilstošajam amatam.

Profesore V.Liholaja, komentējot KL 236.pantu, ir norādījusi¹³, ka ar šaujamo vai munīcijas nevērīgu glabāšanu, nēsāšanu, pārvadāšanu un pārsūtīšanu saprot gadījumus, kad netiek ievēroti to glabāšanai, pārvadāšanai, vai pārsūtīšanai nepieciešamie piesardzības pasākumi. No subjektīvās puses personas psihisko attieksmi pret sekām raksturo neuzmanība, galvenokārt noziedzīga nevērība.

Pieteikumā nav informācijas par grūtībām pildīt policijas inspektora pamatpienākumus, šķēršļiem saņemt juridisku palīdzību KL 236.panta tvēruma apzināšanai pēc privātā ieroča nēsāšanas atļaujas saņemšanas vai dažādu apstrīdētās normas interpretāciju identiskos apstākļos. Līdz ar to secināms, ka KL 236.panta redakcija, kas bija spēkā līdz 2013.gada 31.martam, bija pietiekami skaidra un paredzama, lai būtu par pamatu personas saukšanai pie kriminālatbildības, t.i., atbilst Satversmes 90.pantam un 92.panta otrajam teikumam.

[5] Pieteicēja ieskatā 2015.gada 29.oktobra KL grozījumu Pārejas noteikumi pieļāva, ka viņš tiek sodīts par darbībām, kuras vairs nebija krimināli sodāmas, kas esot pretrunā KL 5.pantam un Satversmes 1. un 92.pantam. Pieteikumā nav informācijas, ka Pieteicējam būtu liegtas tiesības uz advokāta palīdzību, kaitējuma atlīdzināšanu vai ierobežotas procesuālās tiesības pirmstiesas izmeklēšanas un iztiesāšanas laikā. Līdz ar to 2015.gada 29.oktobra grozījumi KL 236.pantā sākotnēji vērtējami Satversmes 92.panta otrajā teikumā garantēto tiesību kontekstā.

Satversmes 92.panta otrais teikums paredz, ka ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams *viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu*. Satversmes tiesa ir norādījusi¹⁴, ka līdzīgi Konvencijas 7.panta pirmās daļas pirmajam teikumam Satversmes 92.panta otrā teikuma vārdi „saskaņā ar likumu” ietver sevī arī

¹² <https://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/ps0534.pdf>

¹³ U.Krastiņš, V.Liholaja, A.Niedre, “Krimināllikuma Zinātniski - praktiskais komentārs 3. Sevišķā daļa” 215-217 lpp., AFS 2003.g.

¹⁴ Satversmes tiesas 2008.gada 16.decembra spriedums lietā Nr.2008-09-0106 4.1p.

nullumcrimen, nulla poena sine lege principu, proti, personu var atzīt par vainīgu un sodu var piemērot tikai par tādu personas rīcību (darbību vai bezdarbību), kas saskaņā ar likumu ir atzīta par noziedzīgu. Tādējādi Satversmes 92. panta otrā teikuma saturs aptver Konvencijas 7.panta pirmās daļas pirmajā teikumā noteiktās cilvēka pamattiesības.

Konvencija 7.panta pirmajā daļā noteikts, ka nevienu nedrīkst apsūdzēt kriminālnoziedzumā tāda nodarījuma vai nolaidības dēļ, kas, *saskaņā ar izdarīšanas brīdī spēkā* bijušo valsts iekšējo likumdošanu vai starptautiskajām tiesībām, nebija kriminālnoziedzums. Tāpat *nedrīkst piespriest smagāku* sodu nekā tas, kas bija jāpiemēro kriminālnoziedzuma *izdarīšanas brīdī*. ECT ir atzinusi¹⁵, ka personas rīcība (darbība vai bezdarbība) atzīstama par noziedzīgu tikai tad, ja šādas rīcības aizliegums ir iekļauts likumā.

No 2004.gada 18.jūnija līdz 2013.gada 31.martam KL 236.panta pirmā daļa par šaujamo ieroci vai *šaujamo ierocī munīcijas nevērīgu glabāšanu, nēsāšanu, pārvadāšanu vai pārsūtīšanu* vai lielas enerģijas pneimatiskā ierocī, sprāgstvielas vai spridzināšanas ietaises nevērīgu glabāšanu, pārvadāšanu vai pārsūtīšanu, *pārkāpjot normatīvos aktus*, kuri regulē ierocī apriti, *ja ar šādu nodarījumu citai personai radīta iespēja iegūt* šo šaujamo ieroci, šaujamo ierocī munīciju, lielas enerģijas pneimatisko ieroci, sprāgstvielu vai spridzināšanas ietaisi paredzēja sodu - brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar arestu, vai ar naudas sodu līdz piecdesmit minimālajām mēnešalgām, *atņemot tiesības veikt zināma veida uzņēmējdarbību uz laiku līdz trim gadiem*. Savukārt no 2015.gada 3.decembra par šaujamo ieroci, šaujamo ierocī būtisko sastāvdaļu, *šaujamo ierocī munīcijas*, lielas enerģijas pneimatiskā ierocī, sprāgstvielas vai spridzināšanas ietaises glabāšanu, nēsāšanu, pārvadāšanu vai pārsūtīšanu, *pārkāpjot normatīvos aktus, ja tā rezultātā kāds no minētajiem priekšmetiem nozaudēts vai to ieguvusi cita persona*, KL 236.panta pirmā daļa paredzēja sodīt ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. Attiecīgi, lai gan 2015.gada 29.oktobra grozījumi mainīja KL 236.panta pirmās daļas dispozīciju un sankciju, tomēr nav šaubu, ka pirms un pēc minētajiem grozījumiem likumdevējs bija paredzējis kriminālatbildību par šaujamo ierocī un to munīcijas aprites kārtības neievērošanu.

[6] Nozaudējot šaujamo ieroci vai tā munīciju, viennozīmīgi tiek radīta iespēja citai personai to iegūt. Turklāt šādas darbības ir objektīvi uzskatāmas par nevērīgu rīcību ar priekšmetu, kura izmantošanas gadījumā var tikt nodarīts būtisks kaitējums, bet prettiesiska vai nekontrolēta ierocī aprite var apdraudēt sabiedrības drošību kopumā. Līdz ar to var piekrist Saeimas atbildes rakstā paustajam, ka ar 2015.gada 29.oktobra grozījumiem tika sašaurināts KL 236.panta pirmās daļas tvērums. Tādējādi pārējie šaujamo ierocī vai tā munīcijas nevērīgas aprites gadījumi ar šiem grozījumiem tika atzīti par nesodāmiem KL 236.panta pirmās daļas izpratnē. Attiecīgi uz šiem gadījumiem KL 236.panta pirmās daļas nosacījumi pēc grozījumiem uzskatāmi par labvēlīgāku regulējumu.

¹⁵ ECT 1997.gada 23.jūnija spriedums lietā *Tolstoy Miloslavsky v. UK & 37*

2015.gada 29.oktobra grozījumu Pārejas noteikumi paredzēja, ka tie neattiecas uz personām, kuras izdarījušas noziedzīgu nodarījumu līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai. Tādējādi minēto grozījumu Pārejas noteikumi paredz atkāpšanos no labvēlīgā regulējuma atpakaļejoša spēka principa.

[7] Konvencijas 7.panta otrā daļa paredz, ka Konvencijas 7.pants neaizliedz nodot tiesai un sodīt jebkuru personu par jebkuru nodarījumu vai nolaidību, kas *izdarīšanas brīdī tika uzskatīta par kriminālnoziedzumu* saskaņā ar vispārējiem civilizētās valstīs atzītajiem tiesību principiem. Arī KL 5.panta otrajā un ceturtajā daļā paredzēta iespēja atkāpties no labvēlīgā regulējuma atpakaļejoša spēka principa.

ECT ieskatā¹⁶ Konvencijas 7.panta pirmā daļa garantē ne tikai stingrāku krimināllikumu atpakaļejoša spēka aizliegumu, bet netieši arī saudzīgāku krimināltiesību atpakaļejoša spēka principu; citiem vārdiem sakot, *ja ir atšķirības starp krimināllikumiem*, kas ir spēkā nodarījuma izdarīšanas brīdī, un sekojošiem krimināllikumiem, kas pieņemti pirms galīgā sprieduma pasludināšanas, *tiesām jāpiemēro likumi, kuru noteikumi ir visizdevīgākie atbildētājam*. Vienlaikus ECT vairākās lietās¹⁷ atzīst, ka Konvencijas 7.pants neaprobežojas ar krimināllikuma retrospektīvas piemērošanas aizliegšanu apsūdzētajam nelabvēlīgākā situācijā: tas vispārīgi ietver arī principu, ka tikai likumi var definēt noziedzumu un noteikt sodu un principu, ka krimināllikumu nedrīkst plaši interpretēt. Attiecīgi lai gan atkāpties no labvēlīgā regulējuma atpakaļejoša spēka principa ir iespējams, tomēr tam ir jābūt izvērstam, lai novērstu plašas interpretācijas iespējas.

[8] Satversmes tiesa ir atzinusi¹⁸, ka likumdošanas procesam ne vien jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajām formālajām prasībām, bet arī jāveicina personu uzticēšanās valstij un tiesībām. No tiesiskas valsts principa tiek atvasināts labas likumdošanas princips, kas citstarp dod iespēju saprast, kāpēc likumdevējs noteicis konkrētu pamattiesību ierobežojumu un kādu apsvērumu dēļ šāds ierobežojums demokrātiskā tiesiskā valstī ir pieļaujams.¹⁹

Labas likumdošanas princips dod pārliecību par to, ka attiecīgais jautājums ir demokrātiski apspriests. Tieši šāda likumdošanas procesa īstenošana radītu pārliecību, ka likumdošana netiekot pielāgota konkrētam gadījumam un atsevišķu grupu interesēm.²⁰ Tādējādi vērtējami apsvērumi, kas bija par pamatu atkāpei no labvēlīgā regulējuma atpakaļejoša spēka principa.

No publiski pieejamās informācijas redzams, ka 2015.gada 5.februārī Saeimas prezidijam tika iesniegts likumprojekts “Grozījumi Krimināllikumā” (Nr.187/Lp12)²¹, kas paredzēja redakcionālus grozījumus vairākos KL pantos un

¹⁶ ECT 2009.gada 17.septembra spriedums lietā *Scoppola v. Italy* &109

¹⁷ Piemēram, ECT 2013.gada 18.jūlija spriedums lietā *Maktouf and Damjanović v. Bosnia and Hercegovina* &66

¹⁸ Satversmes tiesas 2018. gada 12. aprīļa spriedums lietā Nr. 2017-17-01 21.3. p

¹⁹ Satversmes tiesas 2019.gada 6.marta spriedums lietā Nr.2018-11-01 18.p.

²⁰ Satversmes tiesas priekšsēdētājas Ineta Ziemeles uzruna Satversmes tiesas svinīgajā sēdē

http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/satversmes-tiesas-priekssedetajas-ineta-ziemeles-uzruna-satversmes-tiesas-svinigaja-sede/#_ftn10

²¹ <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=187/Lp12>

KL 262. un 262.¹panta izteikšanu jaunā redakcijā. Turklāt likumprojekta Pārejas noteikumi jau paredzēja atkāpšanos no labvēlīgāka regulējuma atpakaļejoša spēka principa. Likumprojekta anotācijā²² ir norādīts, ka *ar likumprojektu tiek būtiski grozītas KL normas attiecībā uz kaitīgo seku definējumu, ir nepieciešams nodrošināt to, ka pēc grozījumu spēkā stāšanās notiesātās personas neinterpretētu grozījumus tādā veidā, ka attiecībā uz tām būtu piemērojams KL 5.panta otrajā daļā paredzētais likuma atpakaļejošais spēks, sakarā ar izmaiņām noziedzīga nodarījuma sastāva aprakstā*. Tomēr iesniegtais likumprojekts neparedzēja veikt izmaiņas KL 236.panta pirmajā daļā.

2015.gada 27.februārī tieslietu ministrs Dz.Rasnačs uz likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" (Nr.187/Lp12) izskatīšanu *otrajā lasījumā* iesniedza vairākus priekšlikumus, t.sk., par KL 236.panta pirmās daļas izteikšanu jaunā redakcijā. Saskaņā ar Tieslietu ministrijas vēstulē norādīto grozījumi KL 236.panta pirmajā daļā nepieciešami, jo *praksē kriminālprocesu uzsāk tikai tad, ja šaujamo ieroci, munīcija, lielas enerģijas pneimatisko ieroci cita persona ieguvusi, vai tie ir nozaudēti, pārējos gadījumos tiek sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols pēc LAPK 181.panta pirmās daļas*.²³ Saeimas mājaslapā pieejama arī Iekšlietu ministrijas 2015.gada 15.jūnija vēstule²⁴ "Par priekšlikumiem likumprojektam "Grozījumi Krimināllikumā" (Nr.187/Lp12)", kurā pausti apsvērumi, lai neattiecinātu labvēlīgāka regulējuma atpakaļejošo spēku *uz noziedzīgiem nodarījumiem pret satiksmes drošību* par kuriem atbildība paredzēta KL 260., 262. un 262.¹ pantā. Tādējādi likumdevējs ir pamatojis grozījumu KL 236.panta pirmajā daļā nepieciešamību. Tomēr Saeimas mājaslapā, kurā redzama likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" (Nr.187/Lp12) virzība, nav informācijas par likumdevēja apsvērumiem atkāpties no labvēlīgāka regulējuma atpakaļejoša spēka principa piemērošanas attiecībā uz grozījumiem KL 236.panta pirmajā daļā.

Saeimas kārtības ruļļa 163.punkta 3.apakšpunkts paredz, ka vairāku (t.sk., Juridiskās komisijas) komisiju sēdes ieraksta audio formātā. Tomēr Saeimas atbildes rakstā minētie Juridiskās komisijas un apakškomisijas sēžu audioieraksti Saeimas mājaslapā nav pieejami. Savukārt to ieguves procedūra ir smagnēja²⁵, ko apstiprina arī pieejamā informācija par deputātu priekšlikumiem²⁶, publikot komisiju sēžu audio ierakstus.

Saeimas atbildes rakstā norādīts, ka *likumdevējam neesot radušās šaubas par to, ka arī attiecībā uz apstrīdēto normu ir piemērojams pārejas noteikumā noteiktais likuma spēks laikā*. Tādējādi Saeima vispārīgi atsauca uz publiski nepieejamu audio ierakstu saturu, neminot likumdevēja apsvērumus, kuri bija par iemeslu attiecināt Pārejas noteikumu nosacījumus arī uz grozījumiem KL 236.panta pirmajā daļā.

²²<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/945D99DD5A3969EBC2257DE3004B422E?OpenDocument>

²³<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/DB5CE6320F8FEAFFC2257E0300358545?OpenDocument>

²⁴<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/2918EA98A5F473FCC2257E650047528D?OpenDocument>

²⁵ O.Grigulis "Kur meklēt Saeimas komisiju sēžu audioierakstus?" <http://providus.lv/article/saeimas-komisiju-sezu-audioierakstu-izsniegšana>

²⁶ <https://www.apollo.lv/6536664/rosina-saeimas-komisiju-sezu-audio-ierakstus-publicet-interneta>

Iespējams likumdevēja apsvērumi, atkāpei no labvēlīga regulējuma atpakaļvērsta spēka principa attiecībā uz KL 236.panta pirmo daļu, ir tādi paši, kādi tie bija, izstrādājot Pārejas noteikumus, 2015.gada 29.oktobra grozījumiem. Tomēr sākotnēji Pārejas noteikumu nosacījumi tika saistīti ar grozījumiem KL pantos par noziedzīgiem nodarījumiem pret satiksmes drošību, bet KL 236.pants - pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību. Tādējādi tie ir pēc būtības dažādi noziedzīgi nodarījumi. Turklāt arī sankcijas par noziedzīgiem nodarījumiem par kuriem atbildība paredzēta KL 236.panta pirmajā daļā un KL 260., 262. un 262.¹pantā ir atšķirīgas, kas ļauj uzskatīt, ka arī šo nodarījumu izraisītais apdraudējuma līmenis sabiedrībai kopumā ir atšķirīgs. Līdz ar to vienādi apsvērumi atkāpei no labvēlīga regulējuma atpakaļejoša spēka principa dažādiem noziedzīgiem nodarījumiem var norādīt uz pienācīgas rūpības trūkumu likumprojekta apspriedes gaitā.

Vienlaikus nav izslēdzama varbūtība, ka minētai atkāpei attiecībā uz KL 236.panta pirmo daļu ir atšķirīgi apsvērumi. Tomēr likumdevēja apsvērumu publiska nepieejamība un Saeimas norādīto apsvērumu vispārīgais raksturs, nerada pārlicību, ka atkāpe no labvēlīga regulējuma atpakaļejoša spēka principa, attiecībā uz 2015.gada 29.oktobra grozījumiem KL 236.panta pirmajā daļā, ir pienācīgi izvērtēti un apspriesti, kas ir pretrunā labas likumdošanas principam, kurš izriet no Satversmes 1.pantā nostiprinātas tiesiskas un demokrātiskas valsts principa.

Tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu